

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Գ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՀԵԳԵԼՍԵՆԻ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ԵՎ ԱՐՎԵՍՏԻ ԳՈՐԺԻՉՆԵՐԻ ՊՆՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Ինչպե՞ս է խաղաղության համար մարտնչող ժողովուրդների բախտի հետ: Նա հանդես է գալիս որպես խաղաղության ամրապնդման դրոշմը ուժեղացնելով, խաղաղություն, որն այնքան անհրաժեշտ է հենց իրեն, հնդկ ժողովուրդին, իր երկրի, ազգային կուլտուրայի և տնտեսության զարգացման և առաջադիմության համար:

Սովետական Միության ժողովուրդները մեծ համակրանք են տալիս խաղաղասեր հնդկ ժողովուրդը, դեպի նրա պայքարը՝ հանդես իր ազգային փեհ իղձերի կատարման: Այդ սիրո ու համակրանքի փայլուն արտահայտություն են հանդիսանում բարեկամական այն կապերը, որոնք հաստատված են և զնալով ամրապնդվում են երկու երկրների ժողովուրդների միջև, հատկապես վերջին տարիներին: Բարեկամական այդ կապերի ամրապնդման մասին են լկալում Հնդկաստանի և Սովետական Միության կուլտուրայի գործիչների պատվիրակությունների փոխադարձ այցելությունները, տնտեսական ցուցահանդեսները, երկու երկրների արվեստի և կուլտուրայի նվաճումների փոխադարձ ցուցադրումները և այլն:

Հնթացիկ տարվա սեպտեմբեր ամիսը բավական նշանակալից էր երկու երկրների կուլտուրական և բարեկամական կապերի հետագա զարգացման տեսակետից: ՍՍՄՄ

Կուլտուրայի միաստորության հրավերով Սովետական Միությունն այցելեց Հնդկաստանի կուլտուրայի և արվեստի գործիչների մի պատվիրակություն՝ բաղկացած 24 մարդուց: Բացի այդ, Սովետական Միությունն ժամանեցին Հնդկաստանի համալսարանների մի խումբ պրոֆեսորներ և ուսանողներ: Միութենական ռեսպուբլիկաներում բացառիկ հաջողությամբ անցավ հնդկական կինոկարների ֆեստիվալը, որը սովետական հանդիսատեսին ցույց տվեց հնդկական կինոարվեստի հիանալի նվաճումները:

Հնդկաստանի արվեստի և կուլտուրայի գործիչների պատվիրակությունը, ի թիվս միութենական մի քանի ռեսպուբլիկաների, այցելեց նաև Հայաստան: Պատվիրակության կազմի մեջ մտնում էին հնդկական արվեստի ականավոր վարպետներ՝ երաժիշտներ, երգիչներ, պարողներ: Պատվիրակությունը գլխավորում էր Հնդկաստանի ռեսպուբլիկայի առողջապահության միաստորի տեղակալ տիկին Մ. Զանդրասեկհարը:

Սեպտեմբերի 20-ին Երևանի օդանավակայանում հյուրերին դիմավորելու էին եկել Հայաստանի մայրաքաղաքի հասարակայնության ներկայացուցիչները, դիտորդներ, արվեստի և կուլտուրայի գործիչներ:

Հայաստանի կուլտուրայի միջխոր Ա. Դահիյանը ողջունելի խոսքով դիմեց բարեկամ հնդկ ժողովուրդի ներկայացուցիչներին, ասելով.

— Սովետական Միության ժողովուրդները, ինչպես և հայ ժողովուրդը, խորին հարգանքի զգացում են տածում դեպի հնդկական ժողովուրդը, դեպի նրա հին, ինքնատիպ և խառնապես ազգային կուլտուրան։ Մենք ողջունում ենք ձեզ, թանկագին հյուրեր, Սովետական Հայաստանում, ուր աշխատասեր հայ ժողովրդի կողմից հազարամյակների ընթացքում ստեղծված կուլտուրան պահպանված է մինչև մեր օրերը և այսօր այդ կուլտուրան ապրում է իր բուռն ծաղկման և վերելքի շրջանը։

— Մեր քաղաքի բնակիչները, — շարունակեց միմիստրը, — երջանիկ են, որ հնարավորություն կունենան հանձնել ձեզ մոտիկից ծանոթանալու հնդկ տաղանդավոր ժողովրդի հետ, ծանոթանալու նրա բարձր արվեստին, ուրախանալու նրա ստեղծագործական հաջողություններով։ Իսկ մենք, մեր հերթին, ուրախ կլինենք ցույց տալու ձեզ մեր ժողովրդի արվեստը, մեր հաջողությունները։

Հայաստանի արվեստի աշխատողների կողմից հյուրերին ջերմորեն ողջունեց ՍՍՄԴ ժողովրդական արտիստ Վ. Վաղարշյանը։

— Մենք յափազանց ուրախ ենք։ — սասուցեց, — ընդունելով թանկագին հյուրերին՝ հնդկական արվեստի տաղանդավոր ու պրոգրեսիվ ներկայացուցիչներին։ Մենք ծանոթ է բազմամիլիոն հնդկական ժողովրդի արվեստի և կուլտուրայի բազմազարյալ պատմությունը։ Մեզ հիացմունք է պատճառում հնդկական ճարտարապետների վարպետությունը, որոնք ստեղծել են սքանչելի և խճուղների, մեզ հիացմունք են պատճառում հնդկական արվեստի նմուշները, որոնք աչքի են ընկնում ոչ միայն իրենց կատարման ձևով, այլև հնդկական ժողովրդի մտքերի և իդեաների առաջադիմությամբ։ Սովետական մարդիկ մեծ գոհունակությամբ հետևում են այն ջանքերին, որ գործադրում է հնդկական ժողովուրդը ողջ աշխարհում խաղաղության ամրապնդման գործում։

Այնուհետև ելույթ ունեցավ Հնդկաստանի կուլտուրայի և արվեստի գե. հիշերի պատվիրակության ղեկավար, Հնդկական ռեսպուբլիկայի առողջապահության մինիստրի տեղակալ տիկին Չանդրասեկհարը։ Պատվիրակության անունից նա հայտնում է իր շնորհակալությունը բարեկամական ընդունելության համար։

— Մենք ամենուրեք տեսնում և զգում ենք այն հետաքրքրությունը, — ասում է տիկին Չանդրասեկհարը, — որը ցուցաբերում են սովետական մարդիկ դեպի հնդկական ժողովրդի կուլտուրան։ Մոսկվայում և Սովետական Միության ուրիշ քաղաքներում կայացած

հնդկական արվեստի համերգները վկայում են այն հետաքրքրության մասին, որ սովետական մարդիկ տածում են դեպի Հնդկաստանը և նրա արվեստը։

Վերջում տիկին Չանդրասեկհարը հնդկական ժողովրդի անունից ջերմ ողջուն է հղում հայ ժողովրդին և հույս է հայտնում, որ հետագայում է՛լ ավելի կամրապնդվի Հնդկաստանի և Սովետական Միության ժողովուրդների բարեկամությունը։

Նույն օրը, Երեկոյան, Ալեքսանդր Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի թատրոնում, տեղի ունեցավ Հնդկաստանի արվեստի վարպետների առաջին համերգը։

Թատրոնի ընդարձակ սրահը լեկ-լեցուն էր հանդիսականներով։ Տեղ չլինելու պատճառով հազարավոր մարդիկ հնարավորություն չունեցան համերգին ներկայինելու։ Համերգից առաջ թատրոնի սիմֆոնիկ նվագախումբը նվագեց Հնդկաստանի և Հայկական Սովետական Սոցիալիստական ռեսպուբլիկայի Պետական հիմները։

Համերգը անցավ բացառիկ հաջողությամբ։ Հանդիսականները ջերմորեն ընդունեցին հնդկական արվեստի վարպետների ելույթը։ Վերջում համերգի բոլոր մասնակիցները կատարեցին Հնդկաստանի հիմնը՝ «Ջանա Հանա Մանա», որը հանդիսականները լսեցին հուռնակալ։

Համերգից հետո հնդկական ռեսպուբլիկայի մատուցված ծառայությունները Հայ կուլտուրայի գործիչների անունից հյուրերին ողջունեց արվեստի վաստակավոր գործիչ, պրոֆ. Լ. Քալանթարը։ Նա նշեց հնդկական հայ ժողովուրդների միջև վաղուց ի վեր գոյություն ունեցող կուլտուրական կապերը։

Պատասխան խոսքով հանդես եկավ պատվիրակության ղեկավար տիկին Մ. Չանդրասեկհարը։ Նա ողջունեց ներկա եղողներին և նշեց Հնդկաստանի և Սովետական Միության բարեկամության և կուլտուրական կապերի հսկայական քաղաքական նշանակությունը, ինչպես նաև այդ բարեկամություն խոշոր դերը խաղաղության համար մղվող պայքարում։

Սեպտեմբերի 22-ին Հայաստանի կուլտուրայի մինիստր Ա. Շահինյանը կազմակերպեց ընդունելություն ի պատիվ հնդկական հյուրերի։ Ընդունելությանը ներկա էին պատվիրակության անդամները՝ տիկին Չանդրասեկհարի գլխավորությամբ, Հայաստանի արվեստի և կուլտուրայի գործիչներ, մինիստրության պատասխանատու աշխատողներ։ Ընդունելությունն անցավ ջերմ, բարեկամական մթնոլորտում։

Մինիստր Ա. Շահինյանը, ողջունելով հյուրերին, ծանոթացրեց նրանց կուլտուրա-

յի, արվեստի և տնտեսական շինարարության բնագավառում Հայաստանի աշխատավորների ձեռք բերած նվաճումներին:

Իր հերթին, տիկին Մ. Չանդրասեկհարը շնորհակալություն հայտնելով հյուրասիրության համար, պատմեց Հնդկական ռեսպուբլիկայի ձեռք բերած հաջողությունների և այն խնդիրների մասին, որոնք կանգնած են Հնդկաստանի խաղաղասեր ժողովուրդների առաջ՝ սեփական երկրի տնտեսական և կուլտուրական հետագա բարգավաճման ասպարեզում:

Երևանում, ինձ հայտնեցին, որ առաջին հայերեն պարբերական թերթը հրատարակվել է Հնդկաստանում, Մադրաս քաղաքում, 18-րդ դարի վերջերին: Այդ հետաքրքիր փաստը վկայում է մեր ժողովուրդների վաղեմի փոխհարաբերությունների ու կապերի մասին: Ինձ համար առավել հաճելի է գիտենալ այդ մասին, որովհետև ինքս մադրասցի եմ: Մենք գրույցներ ունեցանք ձեր առանձին գրողների և արվեստագետների հետ: Նրանք խիստ ջերմորեն խոսում էին հնդիկ ժողովրդի կուլտուրայի, արվեստի, ճարտարապետության

Հնդկաստանի կուլտուրայի և արվեստի գործիչների պատվիրակությունը
Երևանի օդանավակայանում

— Ձեր երկրի ակնառու հաջողությունները, — ասաց ափսոսանքով տիկին Չանդրասեկհարը, — խոսում են ձեր ժողովրդի մեծ ընդունակությունների մասին: Խիստ ուրախալի է այն, որ բուն երկիրը սերտ կապ է պահպանում արտասահմանյան երկրներում ապրող հայերի հետ:

— Հայերի մասին, — շարունակեց պատվիրակության ղեկավարը, — ես լսել եմ դեռ մանկուց: Գիտեմ, որ ձեր ժողովուրդը հին կուլտուրայի տեր ժողովուրդ է: Այստեղ,

մասին՝ բացահայտելով իրենց բալական հիմնավոր գիտելիքները մեր երկրի ու ժողովրդի մասին: Մենք մեծ գոհունակությամբ իմացանք, որ կան ժամանակակից հայ բանաստեղծներ, որոնք բարձր շնչով երգել են հնդիկ ժողովրդի ազատագրական պայքարը: Այս ամենը վկայում է այն մասին, որ ինչպես հեռավոր անցյալում, այնպես էլ մեր ժամանակներում, հնդիկ ժողովրդի կյանքը հետաքրքրել է հայ ժողովրդին, նրա կուլտու-

րայի գործիչներին, մի բան, որը մեզ շատ է ուրախացնում:

Հնդունեությունից հետո Հայֆիլհարմո-

նիական երգերից ու հրաժշտությունից: Համերգին մասնակցեցին Պետական օպերային թատրոնի մեներգիչները, Հայկական ժո-

Հնդկական պրոֆեսորների և ուսանողների պատվիրակությունը Երևանի
Լենինի հրապարակում

նիայի համերգային մեծ դահլիճում հնդիկ արվեստագետների համար տրվեց համերգ, որի ծրագիրը կազմված էր բացառապես

ղովլողական երգի և պարի վաստակավոր անսամբլը, Ռադիոինֆորմացիայի գլխավոր վարչության ժողովրդական գործիքների

նվազախոսմամբ: Համերգը ունենդիրների վրա թողեց շատ մեծ տպավորություն:

Նույն օրվա երեկոյան Օպերայի և բալետի թատրոնում կայացավ հնդկական արվեստի վարպետների հրաժեշտի համերգը, որը նույնպես անցավ մեծ հաջողությամբ:

Հնդիկ հյուրերը Երևանում մնացին երեք օր: Այդ ժամանակամիջոցում նրանք դիտեցին քաղաքի տեսարժան վայրերը, եղան կուլտուր-լուսավորական և առողջապահական մի քանի հիմնարկներում, ուր ծանոթացան երաժշտական կրթության և ժողովրդական առողջապահության գործի դրվածքին:

Սեպտեմբերի 23-ին Հնդկաստանի կուլտուրայի և արվեստի աշխատողների պատվիրակությունը մեկնեց Երևանից: Մեկնելուց առաջ պատվիրակության ղեկավար տիկին Չանդրասեկհարը Հայաստանի հեռագրական գործակալության աշխատակցի հետ ունեցած զրույցի ժամանակ պատմեց Երևանից ստացած տպավորությունների մասին:

— Երեք օր մենք եղանք Սովետական Հայաստանի մայրաքաղաքում, — ասաց նա, — բայց այդ կարճ ժամանակամիջոցում մենք կարողացանք բարեկամական կապեր ստեղծել շատ երևանցիների հետ: Նրանց բացառիկ ջանքերով ընդունելությունը կարծեք թե լրացնում էր ժամանակի սղությունը: Մեզ տրվեց լայն հնարավորություն՝ տեսնելու այն ամենը, ինչ-որ մեզ հետաքրքրում էր: Բոլոր այն ամեններ, որոնց հետ առիթ տունեցանք հանդիպելու, ամբողջ հոգով աշխատում էին, որպեսզի Երևանում անցկացրած մեր ժամանակը լինի ավելի հարուստ և բովանդակալից:

— Պատվիրակության բոլոր անդամները, — ասաց այնուհետև տիկին Չանդրասեկհարը, — անկեղծորեն հիացած են հայ ժողովրդի արվեստով: Այն ամենը, ինչ մենք տեսանք և լսեցինք Ֆիլհարմոնիայում տրված համերգի ժամանակ, երկար ժամանակ կմնա մեր հիշողության մեջ: Համերգը ցույց տվեց, թե որքան հարուստ ու գունեղ է ձեր ժողովրդի ազգային արվեստը, որքան բարձր է ձեր կատարողների վարպետությունը:

Ինձ, որպես Հնդկաստանի ռեսպուբլիկայի առուջապահության բնագավառի աշխատողի, անձնապես հետաքրքրեց Հայաստանի բժշկական հաստատությունների գործունեությունը և ուրախ եմ, որ ինձ հաջողվեց այցելել այդ հաստատություններից մի քանիսը: Հատկապես մեծ տպավորություն թողեց ինձ վրա այն ծննդատունը, ուր ես եղա: Դա

բժշկական մի օրինակելի հաստատություն է, որտեղ ստեղծված են հիանալի պայմաններ ծննդկան կանանց և նորածին մանուկների համար: Այդ ամենը վկայում է մանուկների և ծննդկան մայրերի նկատմամբ դրսևություն ունեցող սիրտ և հոգատարության մասին:

Հետաքրքիր և ուսանելի շատ բան տեսանք մենք նաև այլ կարգի բուժական հաստատություններում, ինչպես օրինակ, Արզնի գեղատեսիլ կուրորտում, Ֆիզիկական բուժման և կուրորտոլոգիայի ինստիտուտում, մանկական սանատորիայում: Ինձ վրա մեծ տպավորություն թողեց այն հսկայական հոգատարությունը, որը ցուցաբերվում է երիտասարդ սերնդի նկատմամբ:

Վերջում տիկին Չանդրասեկհարը խնդրեց պատվիրակության անդամների անունից սրտագին շնորհակալություն հաղորդել այն բոլոր անձանց, որոնց հետ իրենք առիթ են ունեցել հանդիպելու, ինչպես նաև ողջ հայ ժողովրդին՝ ջանք ու սիրով ընդունելության համար:

Սեպտեմբերի 28—30 Երևան այցելեցին Հնդկաստանի համալսարանների մի խումբ պրոֆեսորներ և ուսանողներ՝ Միրուքի ինստիտուտի պրոֆեսոր Մադան Մոխանի գլխավորությամբ:

Հյուրերը եղան Պետական համալսարանում, ուր նրանց ցույց տրվեց ջերմ ընդունելություն: Նրանք համալսարանում մանրամասն ծանոթություն ստացան կրթական գործի դրվածքի հետ: Նույն նպատակով այցելեցին նաև Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիան:

Հնդիկ պրոֆեսորները և ուսանողները ևս եղան Արտաշատի շրջանի Նորաշեն գյուղում, որտեղ ծանոթացան գյուղացիների նիստ ու կացին, կուլտուրական կյանքին: Հյուրերը դիտեցին Երևանում կատարվող շինարարությունը, ներկա եղան «Անուշ» օպերայի ներկայացմանը և Հայկական ժողովրդական նրգի և պարի անսամբլի համերգին:

Սեպտեմբերի 30-ին հնդիկ պրոֆեսորները և ուսանողները մեկնեցին Երևանից: Օդանավակայանում նրանց ուղեկցեցին քաղաքի բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների և Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի Հայկական ընկերության ներկայացուցիչները:

